

ספרים | פרוזה

"רביעיית מיתרים": אנה אנקוויסט מגלה שהמדינה פשטה את הרגל

הסופרת ההולנדית כותבת בביטחון ובאיפוק על היחסים הטעונים בין חברי קבוצת נגנים וזרכם גם על השאלה כיצד החברה האנושית יכולה לרסן ולהסדיר את הדחפים האלימים המפעמים בקרבה

יובל פלוטקין 12:15, 13 בדצמבר 2023 התראות במייל

שם הספר: רביעיית מיתרים: הומן	סופר/ת: אנה אנקוויסט
מו"ל: הספריה החדשה, ספרי סימן קריאה / הוצאת הקיבוץ המאוחד	עורכ/ת: תירגם מהולנדית: רן הכהן, עורכת התרגום: הילה בלום
מס' עמודים: 270	מחיר: 98.0

+ תקציר הכתבה ב-87 מילים

יוֹכֶם מגיש לקרולין ארוחת ערב. הוא מספר לה על יומו בעבודה — הוא מתקן כלי נגינה — וחש עד כמה אשתו הרופאה משתעממת. "אווה. יפה", היא אומרת, והוא נמלא זעם: "מה כל כך יפה בזה, לכל הרוחות? ועוד בנימה אדישה כזאת; ממש שומעים שלא אכפת לה. הוא רואה בעיני רוחו לפרטי פרטים איך הוא מושך אותה מעל לשולחן, חובט בפניה החתומות, מטלטל את גופה הרזה: קווצת השיער שנתפסת בכף ידו הגדולה הלופתת את כתפה ונמתחת עד כאב, זרועותיה הרפיוות נשמטות לצדדים, שיניים נוצצות שדם מתחיל לזלוג לאורכן".

דבר מזה לא ניכר בהתנהלותו: "בזהירות ובקפידה הוא דולה את האוכל מקערת הפלסטיק אל צלחתה".

יש כמה הבלחות אלימות כאלה, מדומיינות או ממומשות, ברומן "רביעיית מיתרים" של הסופרת ההולנדית אנה אנקוויסט, שיצא במקור ב-2014 ותורגם כעת לעברית על ידי רן הכהן (שתירגם את ספריה האחרים שראו אור בעברית). הסיפור מתמקד בשני זוגות של נגני כלי מיתר מאמסטרדם ובמורה המזדקן שלהם. יוכם וקרולין איבדו את ילדיהם בתאונה מחרידה, והתמודדותם עם האובדן (או ליתר דיוק, אי־התמודדותם) מאיימת לפרק את יחסייהם, כאשר כל אחד מהם שוקע בעולמו. הוא מעוניין לפגוש מעגל תמיכה של משפחות שכולות נוספות בעוד היא חשה שמדובר בפלישה לחורבנה האישי. הזוג השני הם הלן והוחו. היא אחות, שעובדת במרפאה לצד קרולין ושבזמנה הפנוי שולחת מכתבים לאסירים מסוכנים, מתוך תחושת שליחות (מדובר למעשה בבדידות, ולא בטוח מי מבינה את זה קודם: היא או הקורא/ת). הוא מנהל של מרכז מוזיקה, שמתעקש לשמור על עמוד שדרה אל מול לחצייהם של פוליטיקאים כוחניים, המבקשים להכפיף את המקום לצרכיהם. הארבעה נפגשים בסירת מגורים העוגנת בנהר האַיי, ושם הם מנגנים יחד יצירות מוזיקליות ידועות. לפעמים היטב ולפעמים באופן צולע.

אך הספר נפתח בכלל בדמותו של רייניר, המורה המזדקן, שבקושי מסוגל לעמוד על רגליו. הוא רוקם קשר עם נער מוסלמי ששמו דְרִיס, בן למבקשי מקלט ממרוקו, שמגלה עניין בצלילי נגינת הצ'ילו הבוקעים מביתו. רייניר חושד בו — חשד שנגוע בתפישות גזעניות או בסתם בורות תרבותית — אבל זוהי למעשה גישתו כלפי העולם כולו, ובראש ובראשונה כלפי הרשויות, שהפקירו את הולנד כולה וגם אותו: "אי אפשר לסמוך על אף אחד, לא על השרה, לא על ראש העיר, לא על משרד החקירות. לא על השופט. צריך להשגיח היטב ולנווט בדריכות בין הסכנות. הכי חכם לשלוח את כולם החוצה, לא להכניס פנימה אף אחד. הוא מכבה את הטלוויזיה. הוא רוצה שבחדר יהיה ריק טהור".

אנה אנקוויסט. "הפשע הקים לו מדינה בתוך המדינה" צילום: Bianca Sistermans

"המצב בישראל נורא, אני מתביישת להתלונן על הממשלה שלי"

שני ספרים שקראתי הזכירו לי כמה הורות היא עניין מסובך

האם המוזיקה יכולה להביא מזור לנפש שנשברה?

"רביעיית מיתרים" חוזר לכמה מהרעיונות שעמדו במרכז ספריה האחרים של אנקוויסט, פסיכולוגית ומוזיקאית בעצמה, שהתחתנה בעצמה עם צ'לן. בתם נהרגה בתאונת דרכים באמסטרדם ב-2001, בגיל 27. התמות של אובדן, התפוררותן של מערכות יחסים ומקומה של היצירה בחיי האמן הופיעו, לדוגמה, גם בלב הספר "קונטרפונקט" (הספריה החדשה, 2015). אך "רביעיית מיתרים" הוא רומן פוליטי יותר, במובן הרחב של המלה: הוא שואל באילו דרכים החברה האנושית יכולה לרסן ולהסדיר את הדחפים האלימים המפעמים בקרבה, בין שאלה שנאת זרים, בוז, יצר נקמה, תחרותיות חסרת פשרות או תוקפנות פסיכופתית. המדינה, כפי שיוזעים חברי הרביעייה והמורה שלהם, פשטה את הרגל. "הפשע הקים לו מדינה בתוך המדינה", כותבת אנקוויסט, והרשויות אדישות לגורלם של האזרחים. הקורא הישראלי יופתע לקרוא שאחד השרים בספר "דן בהבדל שבין אשמה לאחריות. מובן שבסופו של דבר המשרד שלו אחראי לכל, אבל לא נובע מכך בשום פנים ואופן שגם האשמה מוטלת לפתחו של משרד המשפטים".

המוזיקה מסתמנת כאלטרנטיבה, התארגנות מסוג אחר. במישור הביתי, היא זו שמצליחה לקרב בין ארבעת החברים, על אף המתח שלעתים שורר ביניהם. "אני חושבת שזה הדבר הכי טוב שיש, לעשות מוזיקה עם חברים", אומרת קרולין. כשמנגנים יחד, אפשר להגיע להרמוניה. זה לא תמיד קורה, אבל ברגעי השיא — נרשם קירוב לבבות. קולות שונים משתלבים יחד, כשהתנאי הבסיסי הוא להטות קשב זה לזה. אבל זה עובד במשך כמה רגעים בכל פעם, וזהו זה. כך מרגישה הלן ברגע של דאגה: "עולם הפשע והענישה, שבמהלך הערב נדחק הצידה הודות למוזיקה, מתנפל עליה. היא נפנית מהחלון כאילו ברצונה לשוב אל החדר שבו הוצפו בצלילים ונמלאו שלווה, שהתפוגגה פתאום".

באופן אבסורדי, נדמה שדווקא העובדה כי המוזיקה אינה מילולית הופכת אותה לשפה מאפשרת כל כך. רייניר הקשיש ודריס המהגר לא תמיד מבינים זה את זה כשהם משוחחים — הפערים התרבותיים ביניהם ניכרים בכל משפט — אבל המוזיקה יוצרת מרחב שבו הם יכולים לשהות זה לצד זה ללא תוכן, אלא רק עם התרגשות ופליאה. יוכם וקרולין, שבקושי מסוגלים לנהל שיחה בשל משקעי העבר, מצליחים לענות זה לזה בנגינה. האם באמצעות המוזיקה אפשר לתקשר גם עם אסירים שלוחי רסן ונבחרי ציבור קרי לב? תלוי, ועדיף לא לפתח ציפיות מוגזמות. על אף מעלותיה, המוזיקה אינה סוג של הפנוט, ויש צורך מראש בכוונות טובות.

"רביעיית מיתרים" אינו ספר ארוך, אך הוא כולל לא מעט קווי עלילה מקבילים, הנשזרים זה בזה: היחסים הזוגיים ואלה שבין הזוגות, מכאוביו של רייניר ויחסיו עם דריס, הקריירה של כל אחד מארבעת הנגנים, משפטו המתקשר של פושע אלים שמסעיר את הולנד, ועוד. בשלבים הראשונים נדרש ריכוז כדי לעקוב אחרי כל אחד מהסיפורים האלה מבלי להתבלבל. לקראת סופו, הספר לובש לפתע צורה של רומן מתח. מצד אחד זוהי תפנית מרעננת, שמזריקה חיוניות לתוך הסיפור, אך מצד אחר היא חדה מדי מבחינה סגנונית — ולפתע הסיפור מאבד מעט מאמינותו.

הרומן אינו נוסק אומנם לשיאי יצירתה של אנקוויסט, שאיתם נמנה בין היתר "יצירת המופת" (הספריה החדשה, 2005) הזכור לטובה, אך זהו ספר נוסף של כותבת מיומנת ומלאת ביטחון, בעלת סגנון מזהה. גם כשהיא כותבת על נושאים טרגיים, בולט האיפוק שלה. כפי שחושבת אחת הנגניות, "מוטב בלי התפרצויות רגש, את הרגשות עליה לתרגם לטכניקה פריטה ואינטונציה. למאזינים מותר לבכות, אבל לנגנים אסור".

[הצטרפו לקבוצת הפייסבוק של מוסף "ספרים" של "הארץ"](#)

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא: